

„Podepsaný se uvoluje a zavazuje,
že ročně napíše alespoň jednu velkou operu.“

Beethoven v dopise C. k. divadelnímu ředitelství ve Vídni (prosinec 1806)

BEETHOVEN NABÍZÍ SLUŽBY DIVADLU

Beethoven cítil v sobě nadání k hudebnědramatické práci. V době, kdy propadlo první znění *Fidelia*, zaměřil se nejen k jeho přepracování, nýbrž promýšlel i další své operní plány a hodlal vstoupit do služeb vídeňského Dvorního divadla. Napsal jeho ředitelství v prosinci 1806 památný dopis, na který nikdy nedostal odpověď. Pro poznání Beethovena dramatika a jeho tvůrčích plánů je nutné, abychom se seznámili s tímto dokladem v úplnosti. Z dopisu vyplývá, že práce pro divadlo byla Beethovenovou celoživotní touhou. Mistr píše:

„Slavné c. k. dvorní divadelní ředitelství!

Podepsaný si může lichotit, že si za svého dosavadního pobytu ve Vídni získal jak u vysoké šlechty, tak i u obecnstva jakousi přízeň a pochvalu, a že jeho díla byla se ctí přijata doma i v cizině.

Přesto musil zápasit s různými těžkostmi a nebyl dosud tak šťasten, aby si zde založil existenci, jež by hověla jeho tužbě, aby žil zcela pro umění, aby své nadání vyvíjel ještě k vyšším stupňům dokonalosti, jež musí býti cílem každého pravého umělce, a aby si dosavadní jen náhodné výhody zajistil pro nezávislou budoucnost.

Ježto podepsanému byla vodítkem na jeho dráze ne tak obživa, jako zájem o umění, zušlechtnění vkusu a vzlet jeho génia k vyšším ideálům a k dokonalosti, nemohlo být jinak, než že mnohdy obětoval Múze zisk a své výhody. Než přece jen díla toho druhu mu získala v daleké cizině pověst, která mu na několika významných místech zaručuje nejpříznivější přijetí a úděl přiměřený jeho nadání a jeho vědomostem.

Přesto nemůže podepsaný popřít, že čtená léta zde strávená, přízeň a pochvala, jichž se mu dostalo od urozených i neurozených, přání, aby cele splnil očekávání, jež dosud měl štěstí vzbuditi, a také vlastenectví německého člověka způsobují, že si zdejšího působiště váží a přeje nad každé jiné.

Než tedy uskuteční svůj úmysl a opustí toto žádoucí místo pobytu, jedná podle pokynu, jež mu laskavě dala Jeho Jasnost vládnoucí kníže pán Lobkowitz, když projevil, že by slavné divadelní ředitelství bylo ochotno ustanoviti podepsaného za přiměřených podmínek pro službu v divadlech slavnému ředitelství podřízených, a zajistiti jeho další pobyt slušnou a pro rozvíjení jeho nadání příznivější existencí. Ježto tento projev plně souhlasí s přáním podepsaného, dovoluje si podepsaný co nejslušněji předložiti slavnému ředitelství jak svou ochotu k takovému *engagement*, tak i tyto podmínky k libovolnému přijetí:

1. Podepsaný se uvoluje a zavazuje, že ročně napíše alespoň jednu velkou operu, již určí společně slavné ředitelství a podepsaný: za to žádá pevný plat 2.400 fl. s volným příjmem ve svůj prospěch při třetím představení každé takové opery.

2. Uvoluje se, že ročně dodá slavnému ředitelství bezplatně na požádání a podle potřeby malou operetu nebo divertissement, sbory nebo příležitostné kusy; ale oddává se naději, že mu slavné ředitelství za takové zvláštní práce poskytne popřípadě jednou v roce benefici na akademii v jedné z divadelních budov.

Uvážíme-li, jaké vypětí síly a práce si žádá napsání opery, jež prostě vylučuje každou jinou duševní námahu, uvážíme-li dále, jak jinde, kde se autorovi a jeho rodině přiznává podíl na příjmu z každého představení, neboť jediné zdařilé dílo může naráz založiti autorovo štěstí, uvážíme-li dále, jak málo prospěchu poskytují zdejšímu umělci, jemuž je ostatně otevřena i cizina, nevýhodný peněžní kurs a vysoké ceny všech potřeb, nelze podmínky shora uvedené za jisté pokládati za přílišné nebo nemírné.

Pro každý případ přičiňuje však podepsaný ještě prosbu, lhostejno, zda slavné ředitelství hodlá potvrdit a přijmout přítomný návrh, nebo ne: /žádá/, aby mu byl povolen jeden den k pořádání hudební akademie v jedné z divadelních budov; vždyt v případě přijetí jeho návrhu by podepsaný potřeboval svůj čas a síly neprodleně k vypracování opery a nemohl by vyvíjet činnost k jinému prospěchu. V případě, že přítomný návrh však nebude přijat, pokládal by týž za poslední znak dosavadní vysoké přízně, bude-li konečně splněn loňský příslib, protože akademie, která mu byla vloni povolena, nemohla být pro rozmanité vyvstálé překážky uskutečněna; prosí, aby byl v prvé řadě schválen den Zvěstování Panny Marie, jako další případný termín však některý den z vánočních prázdnin, které jsou před námi.

Ludwig van Beethoven, m. p.⁴¹

Poznámky:

- 1 *Ludwig van Beethovens sämtliche Briefe*. Herausgegeben von Emerich Kastner. Völlig umgearbeitete und wesentlich vermehrte Neuausgabe von Julius Kapp. Berlin ²1923, 98–100. V citátu bylo použito části dopisu uveřejněné v publikaci *Beethoven, svědectví o geni-ovi a člověku*. Přeložili Jan V. Pojer a František Springer. Brno, edice Atlantis, 1943, 24–26. Jazykově nepatrně upraveno. — Originální německá verze zní:

„Löbliche k. k. Hof-Theatraldirektion!

Unterzeichneter darf sich zwar schmeicheln, während der Zeit seines bisherigen Aufenthaltes in Wien sich sowohl bei dem hohen Adel als auch bei dem übrigen Publikum einige Gunst und Beifall erworben, wie auch eine ehrenvolle Aufnahme seiner Werke im In- und Auslande gefunden zu haben.

Bei all dem hatte er mit Schwierigkeiten aller Art zu kämpfen und war bisher nicht so glücklich, sich hier eine Lage zu begründen, die seinem Wunsche, ganz der Kunst zu leben, seine Talente zu noch höherem Grade der Vollkommenheit, die das Ziel eines jeden wahren Künstlers sein muss, zu entwickeln und die bisher bloss zufälligen Vorteile für eine unabhängige Zukunft zu sichern, entsprochen hätte.

Da überhaupt dem Unterzeichneten von jeher nicht so sehr Broterwerb, als vielmehr das Interesse der Kunst, die Veredelung des Geschmacks und der Schwung seines Genius nach höheren Idealen und nach Vollendung zum Leitfaden auf seiner Bahn diente, so konnte es nicht fehlen, dass er oft den Gewinn und seine Vorteile der Muse zum Opfer brachte. Nichtsdestoweniger erwarben ihm Werke dieser Art einen Ruf in fernem Auslande, der ihm an mehreren ansehnlichen Orten die günstigste Aufnahme und ein seinen Talenten und Kenntnissen angemessenes Los verbürgt.

Demungeachtet kann Unterzeichneter nicht verhehlen, dass die vielen hier vollbrachten Jahre, die unter Hohen und Niederen genossene Gunst und Beifall, der Wunsch, jene Erwartungen, die er bisher zu erregen das Glück hatte, ganz in Erfüllung zu bringen, und er darf es sagen, auch der Patriotismus eines Deutschen ihm den hiesigen Ort gegen jeden anderen schätzungs- und wünschenswerter machen.

Er kann daher nicht umhin, ehe er seinen Entschluss, diesen ihm werten Aufenthalt zu verlassen, in Erfüllung setzt, dem Winke zu folgen, den ihm Se. Durchlaucht, der regierende Herr Fürst von Lobkowitz, zu geben die Güte hatte, indem er äusserte, eine löbliche Theatraldirektion wäre nicht abgeneigt, den Unterzeichneten unter angemessenen Bedingungen für den Dienst der ihr unterstehenden Theater zu engagieren und dessen ferneren Aufenthalt mit einer anständigen, der Ausübung seiner Talente günstigeren Existenz zu fixieren. Da diese Äusserung mit des Unterzeichneten Wünschen vollkommen übereinstimmt, so nimmt sich derselbe die Freiheit, sowohl seine Bereitwilligkeit zu diesem Engagement, als auch folgende Bedingungen nur beliebigen Annahme der löblichen Direktion geziemendst vorzulegen:

1. Macht sich derselbe anheischig und verbindlich, jährlich eine grosse Oper, die gemeinschaftlich durch die löbliche Direktion und durch den Unterzeichneten gewählt würde, zu komponieren; dagegen verlangt er eine fixe Besoldung von jährlich 2400 fl. nebst der freien Einnahme zu seinem Vorteile bei der dritten Vorstellung jeder solcher Oper.

2. Macht sich derselbe anheischig, jährlich eine kleine Operette oder ein Divertissement, Chöre oder Gelegenheitsstücke nach Verlangen und Bedarf der löblichen Direktion unentgeltlich zu liefern; doch hegt er das Zutrauen, dass die löbl. Direktion keinen Anstand nehmen werde, ihm für derlei besondere Arbeiten ebenfalls einen Tag im Jahre zu einer Benefiz-Akademie in einem der Theatergebäude zu gewähren.

Wenn man bedenkt, welchen Kraft- und Zeitaufwand die Verfertigung einer Oper fordert, da sie jede andere Geistesanstrengung schlechterdings ausschliesst; wenn man ferner bedenkt, wie in anderen Orten, wo dem Autor und seiner Familie ein Anteil an der jedesmaligen Einnahme jeder Vorstellung zugestanden wird, ein einziges gelunge-

nes Werk das ganze Glück des Autors auf einmal begründet; wenn man ferner bedenkt, wie wenig Vorteil der nachteilige Geldkurs und die hohen Preise aller Bedürfnisse dem hiesigen Künstler, dem übrigens auch das Ausland offensteht, gewähret, so kann man obige Bedingungen gewiss nicht übertrieben oder unmässig finden.

Für jeden Fall aber, die löbliche Direktion mag den gegenwärtigen Antrag bestätigen und annehmen oder nicht: so füget Unterzeichneter noch die Bitte bei, ihm einen Tag zur musikalischen Akademie in einem der Theatergebäude zu gestatten; denn im Falle der Annahme seines Antrages hätte Unterzeichneter seine Zeit und Kräfte sogleich zur Verfertigung der Oper nötig und könnte also nicht für anderweitigen Gewinn arbeiten. Im Falle der Nichtannahme des gegenwärtigen Antrages aber würde derselbe, da ohnehin die im vorigen Jahre ihm bewilligte Akademie wegen verschiedener eingetretener Hindernisse nicht zustande kam, die nunmehrige Erfüllung des vorjährigen Versprechens als das letzte Merkmal der bisherigen hohen Gunst ansehen, und bittet im ersten Fall den Tag an Mariä Verkündigung, in dem zweitel Falle aber einen Tag in den bevorstehenden Weihnachtsferien zu bestimmen.

Ludwig van Beethoven, m. p.